

О. В. Кузніченко, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

ОСОБЛИВОСТІ ПРОХОДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО»

Кузніченко О. В.

Особливості проходження педагогічної практики студентів спеціальності «Музичне мистецтво».

У статті висвітлюється питання особливості фахової підготовки майбутніх викладачів-музикантів. Основні фахові дисципліни студенти опановують в індивідуальному порядку. Автор умовно їх поділяє на «виконавські», «теоретичні» та «практичні». У межах вивчення фахових виконавських дисциплін акцентується увага на формуванні професійно-педагогічної спрямованості особистості майбутнього викладача-музиканта. Увага приділяється практичному блоку фахових дисциплін, де усі засвоєні студентом знання конкретизуються, поглиблюються та узагальнюються в процесі проходження педагогічної практики. Зазначається, що практична комплексна підготовка за всіма напрямками забезпечує студента знаннями та вміннями в галузі музичного мистецтва, формує вміння передавати знання, знаходити шляхи подолання проблем, й використовувати різні методи та засоби навчання. Розглядаються курси: «Педагогічний практикум», «Педагогічна виробнича практика», «Виконавська практика».

Ключові слова: викладач-музикант, фахова підготовка, педагогічна практика.

Кузніченко О.В.

Особенности прохождения педагогической практики студентов специальности «Музыкальное искусство».

В статье освещается вопрос об особенностях профессиональной подготовки будущих преподавателей-музыкантов. Основные профессиональные дисциплины студенты овладевают в индивидуальном порядке. Автор условно разделяет их на «исполнительские», «теоретические» и «практические». В рамках изучения исполнительских дисциплин акцентируется внимание на формировании профессионально-педагогической направленности личности будущего преподавателя-музыканта. Внимание уделяется практическому блоку специальных дисциплин, где все усвоенные студентом знания конкретизируются, углубляются и обобщаются в процессе прохождения педагогической практики. Отмечается, что практическая комплексная

обеспечивает студента знаниями и умениями в области музыкального искусства, формирует умение передавать знания. Рассматриваются курсы: «Педагогический практикум», «Педагогическая производственная практика», «Исполнительская практика».

Ключевые слова: преподаватель-музыкант, профессиональная подготовка, педагогическая практика.

У формуванні педагогічної техніки та майстерності майбутнього викладача-музиканта виняткова роль належить педагогічній практиці. Вона обумовлена загальними завданнями формування особистості учителя та тими специфічними можливостями, які практика може забезпечити як особлива форма професійного навчання, на відміну від усіх інших форм навчальної роботи.

Актуальність теми зумовлена тим, що сьогодні для вирішення непростих професійних завдань викладачу-музиканту потрібний комплекс спеціальних знань, умінь і навичок, а головне – високий рівень професіоналізму. Аналіз реальної практики показав невміння студентами ефективно застосовувати набуті знання з методики, музичної та дитячої психології в практичній діяльності, оцінювати власні педагогічні дії, реалізовувати творчі здібності в педагогічному напрямку.

Формування особистості майбутнього викладача-музиканта залежить від особливостей його музично-педагогічної діяльності, що зумовлює проведення наукових розвідок, у яких усебічно висвітлено теоретичні та методичні засади музичної педагогіки (Е. Абдуллін, Л. Арчажникова, О. Апраксина, Б. Асаф'єв, Н. Гродзенська, Д. Кабалевський, О. Олексюк, Л. Рапацька, О. Рудницька, В. Шацька, Г. Ципін та ін.).

Мета нашої статті висвітлити особливості проходження педагогічної практики на музичних факультетах, розкрити взаємозв'язок практик із фаховими дисциплінами музичного циклу.

Спеціальні педагогічні практики студентів музичних спеціальностей у своєму дослідженні розглядає М. Букач. Він визначає практику як перетворювальну діяльність, у якій діють два суб'єкти: «...Адже, щоб „щось”

перетворити, на „щось” вплинути, потрібно це „щось” пізнати. Лише взаємодія пізнання та практики спроможна привести до культуро-творчих процесів у педагогічній діяльності. Через творчу діяльність знання найбільш активно трансформуються у свідомості людини» [1, с. 185.].

Розглядаючи особливості фахової підготовки майбутніх викладачів-музикантів, зазначимо, що основні фахові дисципліни студенти опановують в індивідуальному порядку. Їх умовно можна поділити на «виконавські», «теоретичні» та «практичні». Виконавські дисципліни, як-от: спеціальний інструмент, концертмейстерський клас, концертмейстерський практикум, камерний ансамбль, ансамбль – дають можливість студенту здобути кваліфікацію артиста ансамблю та концертмейстера. Дуже вагоме місце ці музичні дисципліни займають й у становленні особистості майбутнього викладача-музиканта. Саме під час індивідуальних занять студенти оволодівають тими знаннями, уміннями та навичками, які надалі повинні будуть передавати учням.

Безумовно, викладач гри на музичному інструменті повинен досягти певного рівня виконавської майстерності та вдосконалювати його протягом усього життя. Видатний музикант, виконавець і талановитий викладач Надія Йосипівна Голубовська так висловлювалася з цього приводу: «Я навчаю, тому що граю. Якщо б я не грала, не вважала б можливим навчати» [2, с. 16.]. Науковці трактують майстерність музичного виконавства як «досконале інтонаційно-технічне володіння всіма засобами вираження змісту музичного твору нарівні естетики емоційно-художнього мислення відповідної епохи» [3]. Специфіка виконавської майстерності як цілісного явища передбачає розуміння закономірностей композиторського створення музичного твору й особливостей сприйняття слухачів та глибокі фахові знання. Отже, виконавську майстерність можна визначити як вираження власного творчого «Я» в процесі музично-виконавської діяльності через комплекс особистісних та професійних якостей індивіда, що забезпечує високий рівень музикування.

Але зауважимо, що викладання фахових дисциплін у музично-виконавських класах здійснюється на основі одностороннього спрямування в навчанні, яке пов'язано з формуванням професійно-виконавських знань, умінь та вдосконаленням виконавської майстерності. У межах вивчення фахових виконавських дисциплін формування професійно-педагогічної спрямованості особистості майбутнього викладача-музиканта майже не враховується.

Теоретичні фахові дисципліни, а саме: теорія музики, історія світової музичної культури, історія виконавського мистецтва, музична педагогіка та психологія – забезпечують майбутнього викладача-музиканта знаннями з теорії та історії світової й вітчизняної музики, допомагають зрозуміти особливості музичного мистецтва та знайомлять студентів з методами й методиками навчання гри на інструменті. Саме ці дисципліни допомагають студентам-музикантам розвинути в собі здатність навчитися слухати та розуміти музику. Саме завдяки такому вмінню майбутній викладач-музикант матиме змогу виховувати в дітей любов до музичного мистецтва й викликати інтерес до професійного навчання музики.

Як показує досвід, опанування теоретичним блоком фахових музичних дисциплін, безумовно, дає студентам необхідні знання, але не орієнтує їх на подальшу педагогічну діяльність. Щодо фундаментальних дисциплін, тут зауважимо, що музична та вікова психологія, педагогіка, методика надає необхідні знання майбутньому викладачу-музиканту в теоретичному аспекті його подальшої професійно-педагогічної діяльності. Ці знання студенти повинні використовувати на заняттях з педагогічної практики, але дуже часто саме невміння доцільного використання й вибору методів та прийомів ми спостерігаємо під час самостійної роботи практикантів з учнями.

Усі засвоєні студентом знання конкретизуються, поглиблюються та узагальнюються в процесі проходження педагогічної практики (практичний блок фахових дисциплін). Наголосимо, що практична комплексна підготовка за всіма напрямками забезпечує студента, з одного боку, знаннями та вміннями в галузі музичного мистецтва, з іншого – формує вміння передавати знання,

знаходити правильні шляхи подолання проблем у конкретних випадках, розуміти труднощі й використовувати різні методи та засоби навчання.

Основним та найбільш змістовним у навчальному плані студентів спеціальності «Музичне мистецтво» є курс «Педагогічний практикум». Форма занять – індивідуальна. Основною базою для педагогічного практикуму є школи-студії, створені на базі музичних кафедр та максимально наближені до роботи спеціалізованих мистецьких навчальних закладів I – II рівнів акредитації з відповідними програмами та навчальними планами. Метакурсу «Педагогічний практикум» – оволодіння студентами сучасними методами, формами організації навчального процесу; формування в них, на базі одержаних у вищому навчальному закладі знань, професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних умовах. Завдання курсу передбачають підготовку студента до педагогічної практики; забезпечення студентів практичною реалізацією знань, одержаних у теоретичних курсах спеціального класу; прищеплення інтересу до науково-методичної роботи в галузі музичної педагогіки; виховання сучасного педагога. Підкреслимо, що саме педагогічний практикум дає можливість студенту усвідомити себе в трьох системах, які взаємоперетинаються: у системі педагогічної діяльності, у системі педагогічного спілкування та в системі особистісного розвитку.

Педагогічна виробнича практика є логічним продовженням педагогічного практикуму, під час якої практикант звітує за всіма видами робіт з педагогічного практикуму. Згідно з навчальним планом студенти проходять педагогічну виробничу практику на IV курсі (8-й семестр) – два тижні й на V курсі (10-й семестр) – два тижні.

Однією з найцікавіших та творчих є виконавська практика, під час якої студенти творчими групами готують тематичні концерти, концерти-лекції, музичні вікторини, розробляють власні проекти. Виконавська практика сприяє творчим успіхам, здатності до самостійної діяльності та творчої ініціативи.

Вона становить багатий резерв розвитку саме професійно-особистісних якостей.

Таким чином, ми можемо дійти висновку, що педагогічні практики не лише узагальнюють знання, уміння та навички, яких набули студенти під час опанування виконавськими й теоретичними дисциплінами, а й дають змогу ефективно вирішувати питання формування особистості майбутнього викладача-музиканта, а саме його професійної самосвідомості. Усі види педагогічної практики дозволяють студентам апробувати отриманий у ході навчання суб'єктивний досвід саморегулювання в процесі педагогічної взаємодії в реальній практиці; співвіднести свої можливості й здатності з вимогами, які висувають учителю, усвідомити свої проблеми. Під час становлення особистості майбутнього викладача-музиканта, на нашу думку, усі фахові навчальні дисципліни об'єднуються спільними точками перетину, як-от: бажання реалізувати свої виконавські здібності, уміння розуміти емоційну природу музичного мистецтва та педагогічна спрямованість особистості.

Подальшої розробки, на нашу думку, потребує визначення та розробка конкретних форм та методів роботи таких дисциплін, як «Педагогічний практикум», «Виконавська практика», «Педагогічна практика».

Література

1. Букач М. Формування педагогічної культури вчителя музики у процесі професійної підготовки (на матеріалі спеціальних практик) : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Букач Микола Миколайович. – К., 1999. – 390 с.
2. Голубовская Н. О музыкальном исполнительстве : сб. ст. и материалов / Н. Голубовская ; сост. Е. Бронфин. – Л. : Музыка, 1985. – 142 с.
3. Давидов М. До словника музичної педагогіки / М. А. Давидов // Музичне виконавство. – К., 2000. – Вип. № 14, кн. 6. – С. 144–155.

Kuznichenko O. V.

Features of the Passage of Pedagogical Practice Specialty "Musical Art".

The formation of the personality of the future teacher-musician depends on the characteristics of his musical and pedagogical activity, which leads to research that comprehensively deals with theoretical and methodological foundations of music pedagogy. The article highlights the issue features professional future teachers musicians. The main professional disciplines students learn individually. Author conditionally divides them into "performing", "theoretical" and "practical". Within the study of professional disciplines Performing focuses on the formation of professional and pedagogical orientation of future teacher-musician. Attention is paid to practical professional disciplines unit where all students with the knowledge learned specified, deepening and summarized in the pedagogical practice. We consider courses: "Teaching Workshop" (the most meaningful in the curriculum of students in "Art of Music"), "Educational Manufacturing Practice" (logical extension teaching practicum during which trainees accountable for all types of work), "Performing Practice" (training content concerts, lectures, musical quizzes, develop their own projects). The author notes that during the formation of future teacher-musician, all professional disciplines are united by common points of intersection, such as: the desire to realize their performing skills, the ability to understand the emotional nature of music and pedagogical orientation of the individual. Teaching practices generalize knowledge and skills that are acquired during the capture students performing and theoretical disciplines and to effectively address issues of identity formation of the future teacher-musician.

Keywords: teacher, musician, professional training, teaching practice.

Відомості про автора

Кузнічєкно Ольга Василівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теорії, історії музики та інструментальної підготовки Інституту культури і мистецтв ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Стаття надійшла до редакції 12.12.2014 р.

Прийнято до друку 26.12.2014 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Сташевська І. О.